

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő, Fűvészkert-utca 1080. sz.</p>
--	---	--

Protestáns irodalmi társaság.

Levél a szerkesztőhöz.

Budapest, 1886. nov. 4.

I.

Tisztelt Barátom! Figyelemmel kísértem azokat a cikkeket, melyek a „Debreczeni Prot. Lap“ hasábjain egy prot. irodalmi társulat alakításának tervére vonatkozólag a mult hetekben megjelentek. Olvasom lapod legujabb számában, hogy a tiszántuli egyházkerület ez eszmét már némileg konkrét alakban — egy prot. történelmi társulat szervezésére irányuló indítványban — terjesztette a Pápán a mult napokban tanácskozással egybegyűlt egyetemes konvent elé, mely, bár az indítványt helyeslőleg vette tudomásul, a mellett utalt a szélesebb körű irodalmi társulat létesítése érdekében megindult mozgalmakra s határozatát mintegy azok eredményétől tette függővé.

Az a terv, mely prot. egyházi irodalmi társulat alakítását czélozza, megvalósulásra és életre méltó eszmét foglal magában; s érdemes arra, hogy nem csak az egyházi körök, hanem a világiak lelkét is foglalkoztassa. Hiszen egyházunkat szeretni, bajai és szükségei iránt tevékeny érdeklődést tanusítani, javán és gyarapodásán munkálkodni: a protestantismus álláspontjából kifolyó természetes jogunk és kötelességünk mindnyájunknak, — akár közvetlen tényezőkül, akár csak közvetve legyünk hivatalosak befolyni az egyház életének és ügyeinek igazgatásába. Ez okból és e jogon kérek engedelmet, hogy becses lapodban a fölvetett közérdekű kérdés felől ez igénytelen levélben előadhassam nézeteimet.

Tudom jól, hogy nem vagyok hivatta e tárgyban irányadó gondolatokat hozni napfényre; nem már csak azért is, mert nem dicsekedhetem egyházunk belső életének és viszonyainak oly belterjes ismeretével, mint azok, kik a főnforgó kérdés körül eddigelé is már írásban vagy a szóbeli értekezleteken nyilatkoztak. Jobban is szerettem volna, hogy egy már kész tervezet fonalán és az illetékes

egyházi férfiak előleges megállapodásait jelző határvonalokon indulva, szólhatnék a kérdéshez és annak részleteihez. Mivel azonban ily kész tervezet nyilvánosságra — vagy legalább az én tudomásomra — nem jutott; másfelől pedig e kérdésnek vannak oly oldalai is, melyek a kivülálló szemek előtt szintén teljes világosságban fekszenek: azért nem kételkedem már most a nyomjelzés munkáltaiba bele elegendni.

Három főkérdés merül föl, melyre véleményem szerint felelettel tartozunk: a) hogy van-e szükség egy prot. irodalmi társulat alakítására? b) mely czélok megvalósítására kell annak törekednie, vagyis, hogy mi legyen annak föladata és munkaköre? s végre c) hogy mikép szerveztessék a társulat?

Az első kérdés az, melylyel eddig az irodalmi közlemények leginkább foglalkoztak s melyre nézve — bármennyien szóljunk is e tárgyhoz — talán legkevésbé leszünk eltérő véleményen. A ki az idők jeleit figyelmesen vigyázza, lehetetlen abban a csalódásban maradnia, hogy egyházunkra nézve a mai fölvilágosultság és vallástürelem korszakának beálltával a megpróbáltatások és küzdelmek ideje lejárt volna. Ellenkezőleg, a különböző vallásfelekezetek közötti harc folyik ma is tovább; csak a küzdelem színtere és fegyverei változtak. És ez nem is lehet máskép egy oly országban, mint a mi hazánk, hol többféle egyházak osztoznak abban a munkában, hogy a nemzet bizonyos számu része lelki és erkölcsi életének a maguk módja és fölfogása szerinti nemesítésére befolyást gyakoroljanak; hol különösen egy felekezet a mult hagyományai és még ma is — a törvényben hirdetett vallásegjenjogusági elvdaczára — sok tekintetben megtartott előjogai és kiváltságai alapján a maga számára igényli az uralkodó állást és szerepet. Valamint örök az az erkölcsi föladat és küldetés, melynek képviselőjéül, — valamint örök a lelki üdv, melynek letéteményeséül érzi magát mindenik egyház: úgy örökké tartó az a létharc is, melylyel magát és elveit mindegyik érvényesíteni törekszik az emberi társadalomban.

A harc folyik ma is tovább; csak a küzdelem színtere és fegyverei változtak. Felekezetünknek e hazában, remélhetőleg, talán soha sem kell többé, mint kellett a múltban, véres üldözések és erőszakos elnyomás ellen védekeznie. De a küzdelmet, mely most is létérdekei körül vívatik, folytatnia kell a szellem fegyvereivel, a kultura eszközeivel, a családban, a társadalomban, az iskolában, a nép között és mindenütt, hol a vallás szava ható erővel bír. A mely tért mi üresen hagyunk, betölti azt más felekezet; a mely ránk váró föladatot a nemzeti művelődés nagy munkájából mi elhanyagoljuk: elvégzi azt egy más tevékenyebb hatalom, természetesen a maga érdekeinek javára és a mi rovásunkra.

Hogy a kultura mezején folyó e békés harcban mi magyar protestánsok a római kath. egyházzal szemben ez idő szerint hátrányban vagyunk és régebben elfoglalt pozíciónkból lépésről-lépésre visszaszorulunk: sajnos, de nem tagadható tény, melyet jobb beismerni, mint leplezni. Felekezetünk, mint magyar kulturai tényező vesztett előbbi sulyából; a katolikus egyháznak, ugyanazon minőségében, nyomatéka emelkedett. Messze vezetne s túl kellene mennem mostani föladatom határain, ha ez állítást részletezni és adatokkal igazolni, vagy e tény okait föltárni akarnám. Csupán két jelenségre hívom föl hitfeleim figyelmét. Az első az, hogy újabb időkben a magyar r. katolikus egyház céltudatos politikájával, néhány kitünő püspökének tevékenységével, gazdag segélyforrásaival és intézményeivel, a népnevelés — s különösen a nőnevelés — előmozdítása körül kifejtett működésével, népszerű nyomtatványok nagy mennyiségben való terjesztésével nem csak saját szellemének igyekszik mindenüvé utat törni, hanem a magyar nemzetiségnek, nyelvnek és műveltségnek is hathatós terjesztőjévé tette magát. A második figyelmet érdemlő jelenség tisztán irodalmi természetű, de nagy kulturalis jelentőségű dolog s abban áll, hogy a magyar történelmi tudomány művelése ma kiválóképpen a katolikus hitfelekezet kezében van és annak szolgálatában áll. Igaz, hogy ez a provincia régebben — még a latin irodalmi nyelv használata korában — is a kath. egyházból, vagy legalább a katolikusok köréből nyerte legérdemesebb művelőit s a múltban alig van protestáns történettudós, kit egy Pray, Katona, Kovachich, Fejér stb. mellé méltóan oda állíthatnánk. Ma pedig a katolikus egyház főpapjai a birtokukban levő s rendelkezésre álló hatalmas segédeszközökkel mozdítják elő a történelmi kútfők gyűjtését, kiadását, földolgozását. Kikutatják a vatikáni levéltár kincseit a magyar történelem érdekében; az egyes egyházmegyék s apátságok multjára vonatkozó terjedelmes és nagybecsű okmánytárak látnak napvilágot, papi kezek által gyűjtve és rendezve s a püspökök és érsekek támogatása vagy egyenes részvétele

mellett; a kath. lelkészek különös előszeretettel foglalkoznak történelmi tanulmányokkal, buvárlattal és adatgyűjtéssel, vagy kisebb egyedíratokban dolgozzák föl egyes egyházak, vidékek vagy szerzetek történelmi multjának anyagát, míg mások általános érdekű és tárgyú történelmi munkákat bocsátanak közre.

Mit állíthatunk mi protestánsok e nagyszabású működés képével szembe, egyenrangú eredmény gyanúját? Mert ne hivatkozzék senki arra a körülményre, hogy prot. férfiak: egy Salamon, Hunfalvy, Szabó Károly, Szilágyi Sándor a történetírás legjelesebbjei közt is elől állanak. Az ő működésök tisztán tudományos és nincs semmi felekezeti vonatkozása; míg a katolikus egyház, mint ilyen, egész szellemével, hagyományaival, törekvéseinek kifejezett jellegével vesz részt a magyar történetírás előbbvitelében s midőn a maga érdekéért tevékenykedik, midőn saját multja iránti kötelességeit teljesíti: csak másod sorban tesz — de azért nem kisebb fontosságú — szolgálatot a hazai tudományosságnak. Mit végeztünk el mi protestánsok a reánk e téren váró föladatok s minket illető kötelességek közül? Hazai egyházunk történelme nincs megírva, sőt még a hozzá való anyag összegyűjtésének rendszeres munkája sem kezdődött el. Megírásra várnak nagy részt még a nevezetesebb egyházközségek, a főiskolák, az egyes egyházkerületek, sőt magának a hazai prot. tan- és nevelésügy történelmének monográfiái, melyeknek meg kellene előzniök az egyház egyetemes történelmét, hogy ez amazok alapján legyen megalkotható.

Jól tudom, hogy mindez nem is egy rövid időszak, hanem talán nemzedékek munkáját igényli s hogy egy oly mű létrehozásához, mely nagy országos egyházak és felekezetek történelmét öleli föl, szükséges mindenekfölött, hogy az idők méhe megszülje az arra hivatott szellemet. De az anyag összehordásához, a levéltárak e célra irányuló fölkutatásához, a monográfiák megírásához minél előbb hozzá lehet és hozzá kell fogni, mert azok hiányában a hivatott szellem sem alkothat.

Szórványosan történtek ugyan ilyen irányu munkálatok; és csak örömmel jegyezhetjük föl a legkisebb kezdeményezést is, mert egyetlen ködarab sem értéktelen — ha még oly kevésbé van is kifaragva — a jövő művészenek kezében. De az egyesnek fogyatékos ereje s a pártolás rendszerinti hiánya miatt nagyobb szabású eredmények s kivált rendszeres előmunkálatok csak úgy várhatók, ha a magyar protestánsok egész egyeteme vállvetett erővel lát a föladat megoldásához. Bizonyára e szempontból indult ki a tiszántuli egyházkerület akkor, midőn a konvent támogatását kérte egy prot. történelmi társulat megalakításához.

De hát ki van-e ezzel — a prot. történelmi kútfők kiadásának, monográfiák megírásának és az egyetemes

történelem megalkotására előkészítő munkálatok végzésének tervével — merítve azon teendők összege, melyek egy nem csupán történelmi, hanem szélesebb munkakörű irodalmi társulat működése elé kitűzendők lennének? Véleményem szerint nincs s hogy nem lehet: arról a következő kérdésnél akarok szólni.

Most csak annak konstatálására szoritkozom, hogy az általam itt futólagos vázlatban fölhozott és a tárgy fölött tovább gondolkozó olvasók előtt önként fölmerülő még több nyomatékos érvek bőven indokolják egy protestáns irodalmi társulat szervezésének szükségét.

Egyházunk és felekezetünk bajainak egyik kuforrását mindig az észszerű öszpontosítás és tömörülés hiánya képezte. Sőt e megoszlást és szakadozottságot, az egyházi particularismust, mintegy elvi magasságra és értékre is emeltük, holott valójában nem volt az egyéb, mint a politikai viszonyok által teremtett és utóljára megszokott sajnos tény; következményeiben annyival sajnosabb, mert a részekre szakadt prot. egyház mint megannyi egyes egyházkerület állott szemközt egy hatalmasan centralizált államegyházzal, sőt gyakran magával az ellenséges indultu államhatalommal is.

Állítsuk tehát amaz elv helyébe a társulás és az erők egyesítésének jelszavát. Erre az utra tért ev. ref. hitfelekezetünk, midőn a zsinati törvények által egyházalkotmányát és kormányzatát reformálta és egyöntetűbbé tette; e célznak szolgál a domesztika intézménye is, mely közérővel igyekszik segíteni ott, hol az egyes részek elszigetelt tehetősége nem képes elegendő támogatást nyújtani. Az a terv, mely mindkét prot. felekezetet egy megalkotandó irodalmi társaságban egyesíteni akarja, az őket illető s azért csak általok megoldható és rájuk váró föladatak végzésére: ez a terv — egész kulturai jelentőségével — méltó és szükséges folytatása lesz szétszórt erőink szebb jövőt ígérő tömörítésének.

Csiky Kálmán.

A konfirmáció kérdéséhez.

(Vége.)

A mi már a konfirmáció végrehajtását illeti, én legjobbnak tartanám, ha a vizsga és a tulajdonképeni konfirmáció egy és ugyanazon időben a templomban történék, mert a konfirmálásnak alapja épen a hitvallás, úgy hogy a gyermek ezen hitvallása alapján nyilvánítja őt a lelkész az egyház öntudatos tagjának s hatalmazza fel a gyülekezeti jogok gyakorlására; az alap és következmény ily szoros egybefüggésben levén, annak egymástól elválasztása, egyiknek vagy másinak ünnepélyesebbé tétele nem kívánatos, bár elismerem azt, hogy a hosszas szertartás meglehetősen fárasztó; de jobbnak látnám inkább rövidíteni, mint alkatrészeit egymástól elválasztani.

És itt megjegyezni kívánom, hogy én a gyermek hit-

vallását az általa adandó vizsgában keresem és kívánom feltalálni sokkal inkább, mint a lelkész által elébe tett hitvallató kérdésekre adott „igen“ feleletben, mert a konfirmálandó gyermek — tanítója utasítása szerint — öntudatlanul is „igent“ mondana mindenre, bármit kérdezz is tőle a lelkész. Természetes dolog, hogy a konfirmációnak a gyülekezet jelenlétében kell történnie, hogy meggyőződjhessenek a jelenlevők egyfelől a növendékek vallásos ismeretéről, de másfelől azért is, hogy meghallgatván s emlékezetben feljuttván az egyháznak — ottan dióhéjba szoritott — előadandó főbb hittételeit, ez által magok is épüljenek. S minthogy a konfirmáció, kivált népesebb gyülekezetben, több időt igényel, talán jobb volna azt hétköznapon ejteni meg, olyanformán, hogy az előző vasárnapon tartott egyházi beszédben szemei előtt tartaná azt a szónok; ámbár, megvallom, nem tartom szükségesnek, hogy alkalmi beszéd tartassék, mivel a konfirmálandókhöz intézett beszédben igen szépen el lehet s el is kell mondani mindazt, ami által a szertartás célja, annak fontossága kellőleg megvilágittatik. Ha már a konfirmáció hétköznapon tartatik, mindenesetre rövidebb leendő az s kevésbé fárasztó mind a lelképásztorra, mind a gyülekezetre nézve.

Azt, hogy az urvacora kiszolgáltatását más alkalommal kell teljesíteni, nem szükséges hosszasan indokolni, elég annyit mondani, hogy — kivált népesebb gyülekezetben — másképp nem is történhetik.

A vizsgára elkészített gyermekeknek papi ornátusban(?) templomba vezetése teljesen felesleges, nem kívánatos, sőt, ha megvolna is, kiküszöbölendő. A palást arra való, hogy azt csak a legünnepélyesebb alkalommal, hivatalos szolgálata közben használja a lelkész s tagadom, hogy a konfirmálandó gyermekeknek az iskolától a templomig vezetése ily nagy ünnepély, vagy a lelkésznek hivatalos kötelessége volna. Csak hadd jöjjenek ök tanítójuk vezetése mellett s várják a templomban szép rendben a lelképásztort, ünnepélyesebb, illendőbb az így sokkal s a helyzet céljának, magasztosságának jobban megfelel.

Az istenitisztelet végeztével következhetnék aztán a lelképásztor alkalomszerű előbeszéde, mintegy bevezetésül a gyermekek nyilvános hitvallásához, azután a konfirmálandók megvizsgálása, majd az apostoli hitformának egy gyermek általi elmondása, a hitvalló s fogadalmi kérdések, végre a lelkész bezáró beszéde, áldás és éneklés.

A konfirmáció ilyen végrehajtása egyszerű s mégis lélekemelő, szívnemesítő.

Megvallom, az elmondottakon kívül semmiféle ceremóniára felfogásom szerint szükség nincs. A gyermekek kérése a gyülekezetbe, hogy őket kebelébe befogadja, egészen felesleges, mert tagjai voltak ök a gyülekezetnek az ideig is, felvétetvén a keresztség által. Csak az a különbség előbbi és mostani állapotjuk között, hogy eddig öntudatlan tagok valának, most pedig saját hitvallások folytán öntudatosaknak nyilvánítottak. Hogy a konfirmáció semmiképen nem lehet a hitfelekezetbe való felvétel, azt talán eléggé igazolja az, hogy azok is elismertettek a gyülekezet tagjaiul, kik akár egy, akár más okból nem konfirmáltak, de meg másfelől, hiában konfirmálna bárki is egy más vallásu gyermeket, ezen tény által bizony nem tenné azt gyülekezet tagjává.

A lelképásztornak pedig nem azért kell imádkoznia,

hogy őt áldja meg Isten, hogy ő is megáldhasson másokat, mert ő nem áldhat meg senkit, csak kérheti Istentek áldását. Épen azért nincs szükség a kézföretételre sem, mert még azon babona találna elterjedni, hogy az által valami üdvhatály birtokába jut a konfirmált s közel jutnánk a bérmláshoz, — ezt pedig akarnunk semmi módon nem szabad.

Az alkalomszerű szentirati helyek mondása is elmaradhat, jobb, ha felhasználtatnak azok a lelkész által, a konfirmálandókhöz intézett beszédekben.

Hát az orgona miért szerepel a konfirmációnál? talán azért, hogy a lekipásztor áldó szavait, a gyülekezet tagjai — az orgona lágyan zengő hangjai miatt — ne hallhassák? Én édes Istenem! hát a hol orgona nincs, miként fogják a gyermekeket konfirmálni? Talán csak nem mennek addig a papi ornátusba öltözött lelkész vezetése mellett, míg egy orgonával ellátott templomra nem akadnak? . . . Ne törekedjünk a feltünőre, a fület csiklandoztatóra, maradjunk meg, mint őseink a mi puritán egyszerűségünkben (de azok talán nem is voltak reformátusok, mert a konfirmáció hazánkban csak a jelen század elején jöven szokásba, ők nem konfirmáltathattak?) ne feledjük el, hogy az Isten lélek s a kik őt imádják, szükség, hogy lélekben s igazságban imádják.

Elmondtam a fentebbieket, nem azért, mintha gáncsoskodni akarnék, távol van az tőlem, hanem azért, mert meggyőződésemmel s hitelveinkkel egyezőnek tartom; szóljanak hozzá a tárgyhoz azok, kik nálam tapasztaltabbak, okosabbak s ha a szavaimban foglaltak helytelenségéről meggyőznek s a helyes utat előttem megmutatják, én szívesen követni fogom.

Szücs László.

Az „Andaházi Szilágyi nevelő-intézet.“

(Folytatás.)

Közelebbi cikkemben tett ígéretemhez képest az alapító végrendeletét következőkben ismertetem.

„A roppant mindenséget végére mehetetlen s változhatatlan hatalmas igazgató Ditső Felsőnek, amaz örök Böltsességű, kimeríthetetlen Irgalmu, elfogyhatatlan Jószágú, méjj titkokkal telyes létű Szent Háromság egy örök létezetű Istennek legyen magasztaló áldás, zengjen örvendő Ditséretet minden, mind mennyen, mind Földön, most és örökké Amen.“

Jól lehet én Jó Istenemnek kegyelmes tettzéséből, élet időmhöz képest, testemnek még vég el gyengültét nem tapasztalom, annyival inkább Elmémnek semmi változását nem érzem, mivel mind az által a mindennapi tapasztalás azt bizonyítja, hogy a Nagy Isten minden teremtményét e mulandó Világban változás alá rekesztette, sőt hogy az ő képére teremtett szabad akarattal ékeskedő Embert, többnyire midőn nem is vélné magához szállítja; tehát tudván én is testi sárházamnak romlandó voltát és fent említett példák által serkentetvén, de a jó rendet is, mint minden dolgoknak oly lelkét, melynek Isten után minden világi előmenetelemet köszönhetem, különös betsbén tartván, hogy

halálom végórájának véletlen előállása által, a midőn már a lelki képzeletek, a testieknek elrendelésére, hihetőleg időt sem engedhetnének, készületlen ne találtassam, azon világi Javaimról, melyekkel engemet Felsőnek Teremtőm már ez árnyék életben, testemnek száma nélküli törődései, éjjeli nappali nyugtalanságaimnak fáradhatatlan igyekezetimnek s álhatatos iparjaimnak jutalmául meg áldani méltóztatott, tészem szabad és önkénti tetszésém szerént a következő végrendeletemet.

1-ör. Szabad Királyi Nemes Debreczen Várossa Piacz utcájában egy felől Bártzai Bártzay Zsuzsánna kisasszony, más felől Polgár kereskedő Nemes Mólnár Sámuel ur szomszédságokban levő telkemet (melyet osztoztató küldöttség Licitáción adatván el, az akkori vevő Komáromy Imre urtól én 15,305 W. Cz. forintokon a Ns Város Fassionale Protocolomának 54-ik száma alatti Bizonyosság szerint vettem meg és a mely vételről szóló Contractusomat is eredeti valóságában ezen Testamentomi Végrendelemem mellé tejjendem) minden rajta levő épületeimmel s hozzátartozandó külső földeimmel, hagyom és rendelem két különböző Czéllokra, úgy mint:

a) Ezen Háznak egész alsó Tractusa, az uttzára eső Böltsökkel és azokkal járó 5 Pinczékkel, az alább általam megnevezendő Intézetem Fő Curatora s egyszersmind Perceptorra, annak halálával pedig mindég maga a Fő Tiszteletű Superintendens és utánna való Debreczeni első Tiszteletes Predicator urak befojásokkal, a Helybeli választott Hites Nemes Communitas által helyébe más pénztárnok választatván, általok minden évben Arendába kiadatván, a bejjövő Jövedelemből, hagyok és rendelem a Fő Tiszteletű Superintendens Urnak Kétszáz nro 200, — a Debreczeni első Tiszt. Predicator Urnak pedig évenként fizetendő Egszáz nro 100 Ezüst Pengő Forintokat, oly formán, hogy az ezen 300 azaz Háromszáz Ezüst pengő Forintokon fejül meg maradandó Summa Pénz, az Intézetem Massájához tevődjön; egyéb eránt reményelem és meg vagyok győződve a felől, hogy mind Fő Tiszteletű Superintendens, mind első Tiszt. Predicator Urak, mind ketten, úgy Hivatali Succesoraik is, ezen tsekély fizetésekért Intézetemre sikeresen fel fognak ügyelni.

b) A felső egész Tractus a Paticához tartozó s ez uttal használatában is levő Conservatoriumokon kívül átalýában az Intézetemben bejjöendő ifjak, felügyelő s egyszersmind nevelő s Cselédek Lakhelyéül fog szolgálni, nem különben ide lent két tűzi fa tartó kamara, a nagy kocsí szinnel együtt.“

A többi épületi részekre nézve a megboldogult úgy intézkedett, hogy azok bérbe adassanak, azon kijelentéssel, hogy az emeleten levő udvari végső szoba a szolgálé legyen ingyen lakhelyül; ily Gazdának rendeli és teszi Debreczeni Jánost, kinek köteletségébe teszi az udvar tisztántartását, kapuknak és ajtóknak idejében bezárását.

Nagy Ferencz,
intézeti h. gondnok.

(Folyt. köv.)

Egyetemes konvent ülései

Pápán, 1886. okt. 18—24.

(Vége.)

Több egyházkerületből vallásszérelmi, főleg elkeresztelési esetek jelentetvén be a konventhez, ezek tárgyában a konvent határozta, hogy miután már számtalan eset bizonyítja, hogy a vallás- és közoktatási miniszternek 1884. évi 24,727. sz. ismeretes rendelete óhajtott sikerre nem vezetett, a konvent fölkéri s megkeresi az államkormányt, hogy terjeszsen a törvényhozó testület elé oly új törvényjavaslatot, mely az 1868. 53. törvényzikk elvi intézkedésének teljes megvalósítását és végrehajtását biztosítani képes. Ezzel kapcsolatban a püspökök felkéretnek, hogy lehetőleg sürgősen küldjék be a konventi elnökséghez a hozzájuk bejelentett és teljesen megnyugtató elintéztést nem nyert esetekről szóló kimutatásokat az oda tartozó eredeti okmányokkal együtt, hogy a kormányhoz intézendő felszólításhoz csatoltassanak.

A vadházaságok terjedésének megakadályozása céljából a konvent első sorban a lelkészeket és presbyteriumokat hívja fel a rendelkezésükre álló erkölcsi eszközöknek eszéves és tapintatos használatba vételére; másfelől a belügyminiszterium is megkerestetik, hogy a közigazgatási hatóságok figyelmét ezen fontos ügyre annyiban hívja fel, hogy azok, midőn egyes esetekben az illetékes egyházi előljárásságok által megkerestetnek, azoknak lehetőleg segédkezet nyújtani igyekezzenek.

A miskolci lelkészek panaszt emelvén az iránt, hogy a r. kath. leánynevelőben nem találhattak módot a ref. vallású növendékek vallásbeli oktatására; miután a nevezett intézet igazgatója sem az intézetben nem jelölt ki alkalmas helyet, sem a növendékeket, bizonyos időben az intézetből vallástanulás végett kibocsátani hajlandó nem volt; az egri érsek pedig ezen panaszról vett tudomása után kijelentette, hogy protestáns vallású növendékeket bentlakókul föl nem vesz, ennek folytán fölkéretik a konvent hathatós intézkedések megtételére. A konvent megkeresi a vallás- és közoktatási miniszteriumot, hogy miután az elemi s hasontermészetű iskolákban, a vallásoktatás — dacára, hogy a népoktatási törvény a köteles tantárgyak közé veszi fel a hittan tanítását — a tiszáninneri egyházkerület által tapasztalt viszonyokban szabályozva nincs: ennél fogva e sok surlódásra alkalmas adó ügyben a vallási viszonyosság és kölesönösség szempontjából intézkedni méltóztassék.

A kassai katonai alreáliskolában a reformált vallású növendékek vallásos oktatásáról csak annyiban levén gondoskodva, hogy az ott évenként egy-két alkalommal megjelenő ref. tábort lelkész részesíti őket vallásoktatásban, megkerestetik a miniszterium, hogy ha a más felekezettű katonai növendékek részére rendszeres hitoktatók tartatnak, a mi vallásunkhoz tartozók ezen ügye se hanyagoltassék el és szorítottassék annyira háttérbe.

Theologiai szakvizsgák ügye is megoldott; azon tervezet, melyet e tárgyban kinevezett bizottság készített — csekély módosítással elfogadtatott. Ezen újabb rendszer és eljárás a theologus növendékekre nézve a jövő

1887^s. tanévvel lép életbe; a lelkészi vizsgák módozatát hogy most mindjárt foganatosítsák-e az egyházkerületek, az belkörü intézkedésnek hagyatott fenn.

Epe ellen: chamomilla, belladonna.

Az epebajnál többféle symptomák mutatkoznak, de a megjelenni szokott symptomák egyszerre mind nem jelennek meg, kivéve a haragot és az irigységet. E kettő mindig jelen van. Ily symptomája M. J. epés voltának: „Veszélyes praecedens“ cz. czikke, mely a felső-szabolcsi egyházmegye ellen ömlött ki, minden alapos ok nélkül. Egy kevés fercsent belőle a semmit nem tevő, semmiért nem lelkesülő ifjuságra is. Békételenkedik szerző ur, kérdőleg ajánlja: mért nem oldja meg erszényét érdemes esperesének segélésére, miért akarja vele elnyeletni Moloch módjára az országos közalapot. Előbb a tapintatos orvos betegének felvilágosítást ad, azután rendeli a gyógyszert: úgy nekem is szükséges itt némi felvilágosításokat adni.

M. J. ur, nem tudom, járt-e valaha Szabolcs vármegyében; az Urnak azon vidéke ez, hol az ő szolgálai erejöknek legnagyobb megfeszítésével sem bírnak a napi szükség fedezetén felül anyagi jókat előállítani. Így nekünk nincs fölös vagyunk; de bármennyi volna is, M. J. ur kérdő, óhajtó ajánlatát nem fogadnánk el. Nem, mert bárminő szível, készséggel tennők is az ajánlatot, a nyiregyházai lelkész, felső-szabolcsi esperes, lelkésztársai adományát, nem fogadná el; a másét még úgy sem. Azért nem teszszük, nehogy önértetét megsértsük s szégyenpírral vonuljunk vissza.

Hogy 300 o. é. forint közalapi segélyre ajánlotta a felső-szabolcsi egyházmegye a nyiregyházai lelkészt: annak megvan a gyökeres oka. Czikkirő ur törvényellenesnek tartja e ténykedést; nagyon természetes dolog, ha csak a zsinati törvény közalapról szóló 217. §. c) és e) pontját nézi; de ha a nyiregyházai lelkészi állomást s annak jövedelmét, ha csak madártávlatból tekinti is meg, a megye fővárosában való életet, az ottani viszonyokat, körülményeket tekintetbe veszi: a nyiregyházai lelkészt nem távolítja el a 217. §. c) pontja alól. Az országos domestikát megalakító országos zsinat, ha tudta volna, hogy szerző ur a nyiregyházai lelkészt nem engedi a 217. §. c) pontja alá jönni, bizonyosan egy új §-t alkotott volna: „A nyiregyházai lelkész, bárki legyen is, évente az országos közalapról 300 o. é. forint illetményt nyerjen.“ Szolgáljon itt indokul egy példa. Sokat hallottam az öregektől: megvettem egy öltözet ruhát 8 frtért, 10 esztendeig viseltem s a fiamnak 3 öltözet is kell egy esztendőben, 100 frtba is bele jön. Minő változás egy néhány esztendő a világ folyásában! Olyan viszonyban vagyunk mi falusi papok a városiakhoz, mint az apa a fia korához. Különb ez szerző urnak még jobban kellene tudni, mint nekem, ki régibb idő óta lobogtatom a művelődés s haladás zászlaját. Ha mi rajtunk falusi papokon kopott az öltözet, még szivesebben nézik a jó atyafiak, mintha új volna; ha ujat látnak, feltámad az irigység bennök, eredménye az lesz, hogy nem adják meg a proventust abban az esztendőben; aztán meg csak egy hónapban látunk egyszer tisztességes öltözetű embert s ha jön, hirtelen kinyitjuk a kaszlit, fölveszszük a földig gombost s aztán rend-

ben van minden. Ellenkezőleg a nyiregyházi lelkésznél másképp áll a dolog. Mert ha a falusiak az újért, a városiak a kopott öltözetért lesznek haragosak. Száz közül 98—99 azt nézi s azt becsülik, ki tündöklék, ki fujja a regalia quartát, meg a lansarst; egy-kettő talán akad, kinek a belső, a lelki fény tetszik. No de ez csak az öltözet, hátha még hozzá vesszük egy sok tagból álló család fentartását, neveltetését! Ha szükség mutatkozik nálunk, lesiklunk a kerten a tagba, kapálgatunk; de ezt a nyiregyházi lelkész nem teheti, mert nincs is hová. De ha volna is, hivatalos dolgai nem engedik. Ezt gondolta fel a felső-szabolcsi egyházmegye, midőn a nyiregyházi lelkészt 300 o. é. frt közalapi segélyre ajánlotta; de még volt egy más oka is. A nyiregyházi lelkész felső Szabolcsnak esperese is, még pedig annak az egyházmegyének, melynek 94 egyháza van. És ha azok az egyházak épen és rendben jutottak volna keze alá, de hogy minő állapotban, arról már beszélni sem jó sokat; elég ha annyit mondok, csakis az ő erős kezének, tapintatos és fáradhatlan buzgalmának köszönhető, hogy legalább is egy harmada el nem pusztult. Mi látjuk küzdelmét a romok között, hogy áldásos munkálkodása közben ne zavartassék meg a megélhetés lélekölő gondjai által az emberiségre üdvös foglalkozásában, hogy a jövőben szünjenek meg az özvegyek és árvák életkeserítő jajjai: azért látjuk jónak 300 o. é. frt közalapi segélyre ajánlani. A felső-szabolcsi egyházmegyének irói érdem jutalmazása nem lebegett szeme előtt, hanem a 217. §. c) pontja és esperesének a f.-szabolcsi egyházmegyében kifejtett érdeme. A nagyérdemű magyar Hegel azért nem ajánlatott, annyival is inkább nem, mivel F. Szabolcs megye legjobb egyházában lakik.

Békételenkedik szerző ur a semmiért nem lelkesülő ifjuság iránt is. Csodálatos tévedésben vagyunk mi öregek és fiatalok! A nagyérdemű öregek minket fiatalokat azért nem látnak, mert igen alacsonyan néznek, mi pedig az öregeket azért nem látjuk, mert igen magasan nézzük; lelkesülni meg nem érünk rá, mert míg az öregek lelkesültek, addig keveset tettek s nekünk a lelkesülés ideje alatt tett mulasztásokat kell utána pótolni, majd ha ezt elvégezzük: akkor lelkesülünk is, teszünk is!

A felhozottakból világosan kitűnik, hogy senki sem tett a 217. §. c) és e) pontja ellen. Ez a veszélyes praecedens nem egyéb, mint egy kis epéskedés. Én ez ellen a haladás lapdacsáiból szoktam adni homeopathikus gyógyszereket: chamomillát, belladonnát. De még van ennél egy tökéletesebb is: electro-homeopathika sternmítelből: scrophulos.

F. G. homeopatha.

A közjó érdekéből.

Köztudomásu, hogy debreczeni ref. főgymnasiumunkban több párhuzamos osztályok felállítása szükségeltetik és sürgettetik. A körülményekből következtetem, hogy főleg a 7. és 8-ik osztályok igényelnek párhuzamos osztályok felállítását. Mennyiben eszközölheti és létesítheti a gymnasiumot fentartó testület az osztályok párhuzamosítását, nem ismervén a forrásokat, melyekből a fentartási költség kipatakzanék, hozzá nem szólhatok.

De gondolkozzunk, cseréljünk véleményt, nem lehetne-e más módot is megkísérteni, hogy Debreczenben párhuzamos középtanodai osztályok felállítása mellőztethetnék. Hogy debreczeni főgymnasiumunknak főleg 7. és 8-ik osztályaiban tulságosan megszorodik a tanulók száma, nagyon természetes. Mert a tiszántuli ref. 6 osztályú középtanodák növendékei, a távolabbi iskolákból is sokan — nagy részben a debreczeni főgymnasiumba mennek tanulmányaik folytatására.

A nagy terjedelmű tiszántuli egyházkerületben 3 nyolcz osztályú gymnasium van, egyik a nagy kerület északi részén Máramaros-Szigeten, a másik délen Hódmező-Vásárhelyen, a harmadik az egyházkerület közepén, a legmagyarabb és reformált lakosokkal népes vidéken. Minthogy ama két szélpont nagyon távol van a népesebb reformált egyházaktól, a tanulóknak Debreczenbe, mint legközelebbi központba kell menniök tanulni. Innen szaporodik aztán meg a tanulók nagy száma egyéb osztályokban is, de főleg a 7-ik és 8-ikban, körülkarolván Debreczent a szathmári, nánási, böszörményi, karczagi, kisujszállási, békési, szalontai középtanodák.

Azon nézetben vagyok, hogy alkalmas, központi helyen még egy 8 osztályú gymnasium felállításával lehetne segíteni — a közczélt előmozdítani.

Két pont van egyházkerületünkben nézetem szerint e célra alkalmas.

Az egyik Szatmár, népes reformált központ. A lapokból úgy tudom, hogy a szatmári egyház és vidéke erős lélekkel, szilárd akarattal és pénzáldozattal működik jeles 6 osztályú középtanodájának 8 osztályra emelésére. Remélem, sőt hiszem, hogy nem sok idő multán, díszben fog állani a szatmári főgymnasium. És valóban ez egyik legczél-szerűbb hely egy 8 osztályú középtanoda létesítésére.

A másik nevezetes pont Kisujszállás, egy nagy és népes reformált egyházvidék központján, melynek 6 osztályú középtanodája a törvény szerint van berendezve. Elfogltság nélkül ez egyházat látom és tartom alkalmas helynek egy főgymnasium felállítására.

Ajánlja e helyet központiséga. Keresztül hasítja e várost a Bpest-Debreczen, N.-Várad, Kolozsvár felé menő vasut, néhány nap multán megnyílik a kisterennei-mátrai vasut; melynek megállási pontja Kisujszállás, munkába van véve innen a Turkevi és D.-Ványára vezetendő vasutvonal. Így mindenfelől könnyű az utazás és nem költséges Kisujszállásra.

Ajánlja e tervet továbbá illően felszerelt 6 osztályú középtanodája. — A városnak naponkénti szépülése. Járásbiróság, adó-, telekkönyv-, posta-, távirdai hivatalok, melyek nagy előnyök a szülékre nézve, kiknek itt elintézendő dolgaik vannak. A város népe eléggé vallásos és jó érzésű. Tanulók ellátása is nem tulköltséges.

Ha e két középtanoda Szatmárt és Kisujszálláson felállíttatnék, következtetem, nem lenne szükség Debreczenben a 7-ik és 8-ik párhuzamos osztályokra. A Szatmárt körülölelő helységek és városok tanulói Szatmárra, a Kisujszállás-vidékiek pedig Kisujszálláson folytatnák és végeznék be a 8 osztályt.

De kérdés, ki egészítené ki a kisujszállási 6 osztályt nyolczra.

Jelenben, a mint ismerem egyházunk és városunk

anyagi körülményeit, oly áldozattétel aligha tétethetnék általuk: közös erő, közös áldozat itt szükséges, melyet hozandana a szilárd akarat és a közjó, közérdek helyes felfogása. Hol keressük és hol találjuk meg ezen követelményeket? Én az egyházkerületet nézem és tartom ily közérőnek. Ha néhány év előtt közadakozás vetette meg alapját — ha nem tévedek — a debreczeni középtanodának, nem lehetne-e újra igénybe venni az egyházkerület áldozatképességét? Hisz ez iskola is ép oly közös szellemi kincse lenne feleketünknek, mint a debreczeni. Nagy szerencse reformált híveinkre nézve, hogy egyes egyházaink tartották fel és tartják fel most is egy-kettő kivételével gymnasiumainkat a nélkül, hogy más egyházaink azok segélyezése vagy fenntartására csak egy fillérrel is járulnának. Nagyon méltányos volna tehát, ha egyes egyházaink tennének áldozatot egy szükségelt főgymnasium létesítésére. Hiszen ha ezt teszik, saját javokat mozdítják elő.

Van még egy nézetem, mely röviden ez: nagykunsági egyházaink elég népesekek és — úgy gondolom — lehető anyagi körülmények közt vannak; nem dicső és halhatatlan becsű tettök volna-e ezen egyházaknak, ha a kisujszállási 6 osztályu középtanodát főgymnasiumi rangra emelnék? mely büszkén hordozná, viselné a „nagykunsági ev. ref. főgymnasium nevet“, ha már polgárilag megszűnt egy test lenni, egyháziilag legalább tartaná meg a „Nagykunság“ nevet. Vajha nagykunsági egyházaink tekintélyes kormányzó férfiai figyelmükre méltatnák e nézetet! Ne nézzék, kitől jó, hanem jó-e, hasznos-e!

Kérdés még, lennének-e elegendő számu tanulók, nem esnék-e porba a hozott nagy áldozat?! Erre bizonyost mondani nem lehet. Sok fog egy tekintetben függeni a tanári testülettől, sok pedig más intézkedésektől. Debreczeni főiskolánkat mi teszi egyebek között keresetté? Az, hogy a szegény tanulók számára segélyezések, alapítványok és ösztöndíjak vannak.

Egyházaink is tegyenek tehát ily biztos segélyezéseket keblökbéli tanulóik részére: akkor, nem kételkedem, hogy vidéki szegényebb szülék gyermekei fel fogják keresni ezen iskolát. Hisz a reformátizmus szent elve a közadakozás, a közsegélynyújtás. Erős akarat nem tűr akadályt.

Pótléklul e nézetemhez adom középtanodánk jelenrajzát, melyből némi következtést vonhatni a feltárt eszmére. Ez 188⁶/₇. tanévre tanulóink száma 99. Születésre nézve helybeli 56, vidéki 43. Vallásra nézve ref. 74, r. kath. 3, görög-keleti 1, mózes hitű 21 = 99. Illetőségre nézve helybeli 60, vidéki 39 = 99. Nemzetiségre nézve magyar 98, német 1. Vidékei: Szolnok, Kunhegyes, Fegyvernek, Turkevi, Élesd, Bura, Alstadt Morvaország, Abádszalók, Furta, Madaras, Miskolcz, Tornaváralja, Füzesgyarmat, T.-Szentimre, Karcaz, B.-Ujváros, T.-Szöllös, Féregyháza Temesből, Alista Pozsonyból.

Rövid keretben, hosszab indokolás nélkül tártam fel nézetemet közjó céljából. Ha érdekes, ha érdemes e tárgy, szóljanak hozzá mások is.

Kegyvadászat, helyi elfoglaltság nélkül tettem Kisujszállást alkalmas helynek egy főgymnasium felállítására.

Gondolkozzunk, tervezzünk, tegyünk!

Keszi Hajdu Lajos,
lelkésztanár.

Különfélék.

A Maros-Dunaközi ref. lelkészeket és tanítókat segítő egyesület alapszabálytervezete. N. Becskerekéről, Szalay József lelképásztor, mint egyházi elnök és Vécsey István egyházi főgondnok, mint világi elnök aláírásával, egy felhívás jelent meg „A Maros-Dunaközi ref. lelkészeket és tanítókat segítő egyesület“ megalakítására. Ezen egyesület célját mutatja a következő alapszabálytervezet: 1. §. Az egyesület czime: Maros-Dunaközi ref. lelkészeket és tanítókat segítő egyesület. 2. §. Az egyesület pecsétje: az egyesület czime. 3. §. Célja: Az egyesület célja a Maros-Dunaközi ev. ref. lelkészek és tanítók számára egy oly alap összegyűjtése melynek jövedelméből azok díjaztatva, felmentetnének a mostani nyomasztó s minden erejüket megzsibbasztó anyagi gondoktól, hogy így minden erejüket és idejüket fordíthassák ama nagy és nemes célok elérhetésére való munkálkodásra, mely őket hazánk e részén úgy hazafiai mint keresztényi tekintetben elkötelezi. 4. §. Az egyesület tagja: lehet mindenki, ki az egyesület célját helyesli s azt anyagi támogatásban is részesíti vagy részesítetteti, és pedig a) alapító, ki alapítványával, b) gyűjtő, ki gyűjtésével, c) segítő, ki önkéntes adakozásával járul az egyesület tőkéje gyarapításához. Az egyesület jövedelmét ezek szerint csak önkéntes adományok és hagyományok teszik. 5. §. Az egyesület igazgatása s a gyűjtött alap kezelése: a következő örökre megállapított feltételek mellett kezeletik. Az egyesület minden évben a M.-D.-közi helyiségek valamelyikében évi rendes közgyűlést tart, melyen választatik élethossziglan: Elnök, titkár, pénztárnok és 100 bizottsági tag, kik azután az egyesület minden ügyeit egyik közgyűléstől a másikig vezetik, működésökről évi jelentést tesznek, bizalmatlansági szavazat esetén leköszönnek. 6. §. A közgyűlés szavazattal bíró tagja az, ki vagy egyszermindenkorra 10 frt alapítványt tett, vagy pedig évenként legalább 1 frtot ad vagy gyűjt. 7. §. Az egyesület az alapot úgy kezeli, hogy a mint az alap jövedelmet hoz, annak fele azonnal a Maros-Dunaközi ref. lelkészeknek és tanítóknak kiosztassék egyenlően, ugyanazonban hogy a segédlelkészek és tanítók mindenkor csak felényi osztalékban részesüljenek, mint a rendes lelképásztorok; fele pedig a tőkéhez csatoltassék mindaddig míg az alap 10,000 frtra nem emelkedik, a mikor azután $\frac{1}{10}$ része fog a jövedelemnek az idők végéiglen tőkésítettetni; $\frac{9}{10}$ része pedig a fentebb említett s örökre meghatározott módon kiosztatik. Megjegyeztetvén, hogy egy „Maros-Dunaközi ev. ref. egyházmegye létrejövése esetén a tiszta jövedelem $\frac{1}{10}$ része az egyházmegye közigazgatási s közmívelődési céljaira fordítandó. 8. §. Az igazgató bizottság minden évben számadással tartozik, mely a jelentéssel együtt kinyomtatandó és lehetőleg minden tagnak megküldendő. 9. §. Az alap megszorodva, földbe fektetve kezelendő, és pedig úgy, hogy azoknak gyümölcsötetése lehetőleg úgy eszközözlendő, hogy az nemzetünknek hazánk e részén való megerősödését előmozdítsa. 10. §. Az egyesület feloszlása esetében — mely feloszláshoz a Maros-Dunaközi lelkészeknek és tanítóknak egyetemes hozzájárulása szükséges, — az egyleti alap vagyon az egyházmegyei hatóságnak adandó át azzal a meghagyással, hogy az ezen alapot az alapszabályokban közölt s örökre megállapított feltételek mellett kezelje. 11. §. Ha

az egyesület avagy az igazgató választmány az alapszabályokban meghatározott czélt, eljárást, hatáskört meg nem tartaná, vagy működése által az egyesület vagyoni érdekeit, esetleg az állam érdekeit veszélyeztetné, a m. k. kormány az egyesület, illetőleg igazgató választmánynak működését azonnal felfüggesztheti, és az azt követő szabályos vizsgálat eredményéhez képest az egyesületet, vagy az igazgató választmányt végleg fel is oszthatja, esetleg pedig az alapszabályok legpontosabb megtartására, különbeni feloszlás terhe alatt kötelezheti. Mindazon esetleg hozandó közgyűlési határozatok, melyek az alapszabályok megváltoztatását, az egyület felosztását s ez esetben a vagyonnak hova fordítását czélozzák foganatosítás előtt a m. k. belügyminiszteriumhoz felterjesztendők. Készséggel ajánljuk ez ügyet egy egyetemesev. ref. egyházunk, mint közelebről lapunk olvasóinak figyelmébe.

Debreczeni főiskola. Megjelent a debreczeni Hittanszaki Önképző Társulat „Közöny“-ének első száma. E XVII. évfolyamot Papp Gusztáv és Csapó Péter 4. th.-ok szerkesztik. A szerkesztői előszón kívül következő czikkek foglalják el e számot. 1. Az unitarizmus eredete és ujja születése Angliában és Amerikában. Azon megnyitó beszéd ez, melyet, mint arról lapunkban annak idején megemlékeztünk, Balogh Ferenc hittanár, mint a Hittanszaki Önképző-Társulat felügyelő tanára 1886. október 16-án tartott. 2. A hitfogalom Pál négy nagy tan- és vitalevelében. Sass Béla szeniori székfoglaló értekezése. 3. Vallásos eszmék a népköltészetben. Irta Csapó Péter. 4. A tanév kezdete főiskolánkban. 5. Vegyes közlemények oratoriumi szemlével és több újdonsággal. Ajánljuk ez ifjusági lapot, mint hittanhallgató tanítványaink szellemi irányának, munkálkodásának tükörét olvasóink szíves pártfogásába. Minden lelkészt érdekelnie kell annak, hogy a jövő lelkészek milyen szellemben és hogyan munkálkodnak. A „Közöny“ egy évi előfizetési ára helyben 1 frt 50 kr; vidékre 1 frt 70 kr.

Huszonöt éves kettős lelkészi jubileum. Nagy-Körös, 1886. okt. 31-én. Gyülekezetünk presbyteriuma ma ünnepelte, a reformáció évfordulati ünnepén, Filó Lajos és Kovács Lajos lelkészeinek negyedszázados jubileumát. Bár lelkészeink neve, főleg Filó Lajosé, ismert és tisztelt hazaszerte az irodalom, az egyházi közigazgatás, tanácskozás s szónoki téren, egyháztanácsunk, lelkészeink határozott kivánsága szerint csak a legkisebb, a családi körre szorított e tényével. Egészen kálvinista egyszerűséggel folyt az le egy presbyterialis gyűlés keretében és termében. Ádám László főgondnok felsorolta a vonzó indokokat, melyek az egyháztanácsot e tiszteletadásra vezérelték; átnyújtotta mindkét lelkésznek az egyháztanács tagjai ajándékát, egy-egy díszkötésű bibliát, — felemlítve egyszerűsmind, hogy a két lelkész nevére 2000 forint alapítványt tett az egyháztanács négy egyenlő részben, u. m. a főgymnasium, praeparandia, népiskola s árvaház javára. A főgymn. tanári testület nevében Ádám Gerzson igazgató, a praeparandiában Hegymegi Kiss Kálmán igazgató, az elemi tanítói testület nevében Szinok Sándor üdvözölte a jubiléumokat. Mindegyik be-

szédre válaszolt előbb Filó Lajos, utóbb Kovács Lajos. Az első a szokásos hálanyilatkozatok mellett kenetes nyelven elősorolta azon főbb eseményeket s tényeket, melyek a legközelebbi 25 év alatt egyházunk s iskolánkban előfordultak a hitbuzgóság, erkölcs s az anyagi jólét tekintetében. Kovács Lajos a presbyterium s gyülekezeti tagoknak a lelkészi hivatal s a maga személye iránt tanusított nemes érzületét s gondolkozását tárgyalta vonzóan s nagy hatással. Valóban sajnálandó, hogy oly sok elmélet s annyi tanulság, oly szép lelkesedés és lelkesítés csak a kevés számú választottak előtt lett elmondva s még csak egy társas ebéd sem volt, melyen az elmondottak — mint ez már szokás — reprodukáltathattak s nagyobb hullámgyűrűket verhettek volna.

Angyelic German patriárka az ókéri ág. hitv. ev. templomépítési alapra 100 (száz) forintot adományozni kegyeskedett.

Nagy-Léta. Főtiszt. Révész Bálint püspök ur, Tóth Sámuel és Balogh Ferenc hittanárok kíséretében ma Nagy-Létára utazott, az ottani renovált ev. ref. templom megnyitási ünnepélyére.

Haláleset. Ambrus István battonyai ev. ref. lelkész élete 42-ik évében, hosszas szenvedés után, október 30-án meghalt s október 31-én eltemettetett, bánatos özvegyet s egy leánygyermeket hagyva maga után. Béke poraira!

Az egyetemesev. presbyteri szövetség legközelebbi nagy gyűlése ügyében okt. 18-án értekezlet tartatott Londonban, hol Dr. Blaikie edinburghi hittanár jelenlétében véglegesen megállapították, hogy az egyetemesev. gyűlés 1888. június 24-én fog megnyitni. Az évet azért jelölték már korábban 1888-ra, mert ez kétszázados éve lesz az 1688-iki forradalomnak, mikor a Stuart dynastia kiűzetése után, teljes vallási türelem biztosított Angolországban és mert épen 250 évvel azelőtt tartatott azon híres egyházi gyűlés, mely visszaállította Skóciában a presbyterianismust, — egy oly esemény, melyet gyakran szoktak második reformációnak nevezni. A gyűlés megnyitásának napját pedig az amerikai követek megjelenésére tekintettel tették június 24-re. Élénk érdeklődéssel nézünk e gyűlés elibe s az előkészületi fontosabb mozzanatokról időnként értesítjük lapunk olvasóit.

Utolsó szó Földesi Péterhez. Én vitatkozni nem szeretek, azt jól tudja Földesi Péter: ugyanazért, hogy ő hármasszavában mennyiben tárgyilagos, annak megítélését e lapok olvasó közönségére s hogy közleményében mennyire tartotta szem előtt az igazságot és egyházmegvének erkölcsi érdekét, annak megbírálsát az egyházmegye közvéleményére bízom. Személyemre vonatkozólag pedig azon szerény észrevételt teszem, hogy ha én az ő incognitóját tiszteletben tartottam, lehetett volna irántam annyi figyelemmel, hogy aláírásomat megnézve, meglátta volna, miszerint hozzá nem az egyházmegyei főjegyző, hanem egy ember, Illyés István szól. Különb az a főjegyző még senkinek nem mondott „pszt“ s az el tudja tűrni az igazságot, bárkitől származzék is és az igazságért kész küzdésre szállani bármily hatalmas támadó éles fegyverével szemben is. Illyés István.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak:

Csiky Lajos, Géresi Kálmán.